

ЕТНОЛОГІЯ

УДК 94:069.7:908(477.41-21)

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5984.2024/1.23>

Дунайна І.Г.

Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»

Бондаренко М.І.

Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»

УСНА ІСТОРІЯ СЕЛА ЄРКІВЦІ: ПОЛЬОВІ РОЗВІДКИ

В основу даної статті увійшли польові матеріали авторів, що були записані в 2016 році від мешканців села Єрківці Переяслав-Хмельницького району Київської області (нині Бориспільського району). Метод усної історії, а саме польові розвідки, дозволяють зафіксувати історичну пам'ять народу, реконструювати події такими, якими їх пережили очевидці. На жаль час невблаганно збігає, і залишається все менше тих, хто пам'ятає події свідками або учасниками яких вони були.

Загалом під час експедиції записано матеріал різної тематики: календарна обрядовість (протягом року), родинна обрядовість (народження, сватання, весілля), розважально-ігрові традиції (молодіжні розваги, гуляння, вулиці, вечорниці, досвітки), матеріальна культура (вбрання, хатнє начиння). З напрямку про родинну обрядовість доводиться визнати, що інформація щодо участі в пологах сільської баби-повитухи, яка допомагала породіллі, трапляється все рідше і рідше. Весільна обрядовість зафіксована з основними традиційними етапами. Звичайно, очевидним є вплив радянського періоду на збереження весільного обряду, проте зібрано інформацію про придане, запросини на весілля.

Збереглися спогади про вечорниці, «поцілуйні» ігри та розваги. Подано рацію про ремесла, господарчу діяльність та побут мешканців села. Респонденти, незважаючи на обговорювані теми, переходили до оповіді про воєнне лихоліття (1939–1945 рр.), також зафіксовано оповідь про «розкуркулення», про насильницьку депортацію для трудових робіт у нацистській Німеччині, важке повсякдення в умовах окупаційного режиму.

Дані етнографічні матеріали можуть бути використанні для ґрунтовного вивчення свого краю, свого історичного регіону, своєї держави та подальших досліджень різних ділянок матеріальної і духовної культури українців.

Ключові слова: Єрківці, респонденти, весілля, одяг, прикраси, народні промисли.

Постановка проблеми. Під час експедиційної розвідки в село Єрківці (Переяславщина) 2016 році (20 вересня) було охоплено п'ять дослідницьких ділянок: етносоціальні відомості про респондентів, етнографічні аспекти трудового життя, сімейно-побутову сферу життєдіяльності, матеріальну культуру (одяг, житло), духовну культуру (народні вірування, свята, обряди). Переважна частина респондентів – це сільські мешканці 1918, 1924, 1930-х рр. народження. Шляхом польового інтерв'ювання була зібрана інформація про селянський побут, звичаї, обряди, календарну обрядовість, відомість про рідне село з погляду дитячих та юнацьких спостережень. Автори статті накопичили цінний польовий матеріал з культури і

побуту, а саме, провели етнолінгвістичний аудіозапис, збрали наративи з усної історії, зафіксували дані про народини, весільну обрядовість, фіксації стану матеріальної культури по традиційному вбранні українців, видів господарської діяльності, про воєнне лихоліття (1939–1945 рр.), «розкуркулення», насильницьку депортацію для трудових робіт у нацистській Німеччині, важке повсякдення в умовах окупаційного режиму. До статті увійшли безцінні спогади жителів села Єрківці (Переяславщина) які побудовані у вигляді розповідей-сюжетів зі збереженням стилю мовлення. Наші тільки підрозділи та деякі уточнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Джерельною базою дослідження даної теми стали

матеріали польових досліджень (усні спогади від мешканців села Єрківці Переяслав-Хмельницького району), зібрані в 2016 році. Вони містять безцінну інформацію про селянський побут, звичаї, обряди, календарну обрядовість, відомості про рідне село з погляду дитячих та юнацьких спостережень. На особливу увагу заслуговує серія книг присвячених історії рідного села Єрківці переяславського краєзнавця М. Гича «Єрковці. Історія села Переяславського краю», яке на сьогоднішній час є одним із перших вагомих досліджень історії даного села.

Постановка завдання. Метою публікації є дослідження українського народного жіночого одягу та українських народних жіночих прикрас на Переяславщині.

Виклад основного матеріалу

Автобіографічні оповіді респондентів. Чайка (уроджена Василенко) Марія Іванівна 1924 р. н., народилась в Єрковцях. Чоловік Петро Юхимович 1925 р. н. Якось в 33 році родину вигнали з хати, я і в школу не пішла. Виганяли ті, хто був у комсомольських групах. Ходили по хатах і вигодили. Нас вигнали за те, що батько не записався у колгосп, бо не захотів. Була у нас конячка одна і корова одна. Більше в нас такого нічого не було. Боялися записатись у колгосп. І так компенсації досі не дали. Цю вже хату ми з чоловіком построїли. А у моїх батьків хата була у селі біля остановки. А цей куток Хутор називався.

Під час війни мене забрали до Германії на роботи. Як прийшла з Германії пішла вчитись зоотехніком у Ржищев. Там три года провчилась, тоді мене послали робить у Коростенський район Житомирської області. Три года проробила, а тоді вишла заміж, і переїхала до себе у село. Чоловік єрковецький, на цьому кутку жив. У мене три сина. Мені пропонували робить зоотехніком тут у селі, але недостатки, то я кинула свою роботу, пішла в лікарню сестрою-хазяйкою, проробила вже до пенсії [1].

Никон Григорій Єрмолайович 1930 р. н., народився в селі Єрковці, куток Кузійовка. Мама і тато з Єрковець. Батько Никон Єрмолай Захарович (1903 р. н.), мама Никон Степанида Григорівна (1904 р. н.). Нас шестеро було. Після армії працював у кузні в Малих Єрковцях. Потім одружився. Народилося двоє синів [2].

Широконіс (уроджена Задорожня) Юхимія Миколаївна 1918 р. н., народилась у селі Ковалин. Вийшла заміж у 1949 році і переїхала у Єрковці. В родині було шестеро дітей, вижило троє. Один у голодовку помер. Визвали у воен-

комат його, зробили прививку, додому пішки ішов, біля Стовп'яг упав і помер. Я у сім'ї була п'ята дитина. Чотири класи закінчила у Ковалині. Матір звали Уляна (по паспорту Юлія) Іванівна Задорожня (уроджена Яковенко), померла в 94 роки. Батько, Задорожній Микола Євграфович, був селянином. Воював дві війни. У царській армії воював. Мати була солдаткою. Получила гроші за нього. Жила з дітьми, хазяйнувала. А тоді прийшов батько, то хазяйнував він. У млині молот, на землі працював. Хліб пекли двічі на тиждень, бо сім'я була велика [3].

Весілля. Усний спогад жительки села Єрківці Чайки (уроджена Василенко) Марії Іванівни 1924 р. н.: *Я в осени виходила заміж, дак уже прохладно було. Одягнута була у вишиту сорочку, карсетку, рясну спідницю, чоботи хромові. Підперезана рушником була тканим, червоним, таким давнішим, я по селу ходила, запрошувала. Зараз він у мене вісить. Ходили зі мною дівчата в лентах, у теремках, стрічок ціла купа, щоб майорили. Стрічок штук десять було, скільки було поначіплюємо. Вінки не в кожного були. Купували на базарі в Переяславі. Коли ходила запрошувати, то казала: «Просить батько, просить мати, прошу і я, приходьте до мене на весілля». Перепієць у мене був замотаний.*

Весільні квітки були, дві зроблені квіточки темно-червоні. Одного кольору була стрічка, скрутили та її позшивали і вийшла квіточка така, як розочка. Вив'язувала платком таким спеціальним, а тоді наверх нього вінок, а тоді стрічки чіпляли всякі. На весіллі заплітали на дві коси. Як вийшла я вже заміж, на свадьбі вже розплели.

Роздавали на свадьбі коровай, шишки молода носила хрещеним, як ходила по селу. В суботу ходили (запрошували), а в неділю, як за столом ми сиділи продавали ж молоду молодому, чи якась подруга, чи небога, дак квітку ту молодому продавали, щоб він купляв. А їй вже подарки давала я, щоб ніхто її не знав, бо хтось другий міг знять, захватить, а треба тільки молодому пришить її. Намисто було, цепка була. Цепку зав'язували на два чи на чотири кінці, в кого яка була. Намиста два понизи було, темно-червоне таке, дрібненьке, по десять разочків. Чіпляли більший, потім менший, менший. Два понизи вийде – двадцять штук. Іще один разочок линтар одівали, крупненьке, жовтуватого кольору, щоб усе забрало (завершення кола). Зверху цепочка з хрестиком. Серезки у кого були, той і одівав, но у мене не було серезок. У дівчат були більш такі жолотенькі тудзики, так називали.

На весіллі чоловік був у звичайній сорочці, в костюмі, в картузі, все нове у нього було.

Було на свадьбі люди сходяться, дивляться, як перевозять молоду. В мене скриня не велика була, така середня. Постіль у скрині була, рушники, скатерть, одежа. Рушники були куплені і вишивані. На рушники купували заполоч. Самі їх не ткали, а десь їх ткали. Це вже мати мені їх купляла десь, і так вони мені осталися, червоні. А це ж було, як молода приїде, рушники вивішує, я не робила цього, я не вивішувала. А були такі, що вивішували, і десять, і скільки рушників було. Оце познімає у хаті, а своє повісить. Позастелас і столи, і ряднинки на припічок [1].

Усний спогад жительки села Єрківці Ширококіс (уроджена Задорожня) Юхимії Миколаївни 1918 р. н.: Вийшла заміж у 1949 році, і переїхала у Єрковці. На мені була вишита сорочка довбанкою, карсет, сподниця, платок, чоботи чорні хромові. Сорочку сама вишивала. Вінка не було, бо виходила заміж у 32 роки. Вінки купували у Переяславі. На весілля молода себе заплітала. У неділю прибирали молоду. В скриню входили сорочки, скатерть, рушники, килим (узор «хрести»). Килим купували, ми не ткали. Дівчата виходили заміж коли як. Не всі зразу. Заміж брали по разному – у 17, 20, 25 усяк. Вечорниць не було, у клуб ходили.

Випікали два короваї. Один оставався дома і ламали там дома, другий перевозила сюди, і ламали тут. Пекли короваї жінки нерозводні, обов'язково повинні бути заміжні. Запрошували з короваєм, шишки були на столі. Шишки тоді роздавали дітям. А ходили по селу з короваєм під рукою. Чоловік одружувався у купованій сорочці, піджаку, штанях, картузі [3].

Усний спогад жителя села Єрківці Никона Григорія Єрмолайовича 1930 р. н.: Я, як з армії прийшов, на своє весілля купив костюм. Як робив у кузні в Малих Єрковцях, купив жінці в Мазінках юпку і жакет [2].

Пологи. Хрестини. Усний спогад жительки села Єрківці Ширококіс (уроджена Задорожня) Юхимії Миколаївни 1918 р. н.: Моя мати, Задорожня Уляна, приймала пологи у мене в Коваліні. Могли гукати бабу, та шо пупа відріже. Коли хрестили дітей, брали одну пару кумів [3].

Ткання. Усний спогад жительки села Єрківці Чайки (уроджена Василенко) Марії Іванівни 1924 р. н.: Ткали рядна, дорожки. Килими в селі ткали. Я і моя мама не ткали, а був килим, вона десь замовляла. Тільки як ота куркулізація була, як вигонили із хати, мама комусь поодавала, щоб хтось поховав, а вони не віддали, так килима і не

було. Як ішла заміж, то килим треба обов'язково мати, щоб на стіл застелять, дак у мене вже не було [1].

Усний спогад жителя села Єрківці Никона Григорія Єрмолайовича 1930 р. н.: Мама полотно і скатерті ткала, а жінка дорожки. У хаті стояла снівниця, верстат з начинням і блятом.

Було жлукто, діжка обикновенна без дна, щоб вистірувать. Стелили ряднину таку, щоб вода вибігала. Засипали туди попіл гречаний – відро, чи скільки влізе. Потім мати кип'ятила воду в чавуні в печі, потім заливала у жлукто, і вистірувала. Мила не було. Полотно на берег носимо, білимо, мочимо, а перед вечором витягаємо із води його, щоб просохло. Завтра так само робимо, поки біле не зробиться, таке біле, як стіна. А потім з нього шують сорочки, спідниці, верхню рубашку, нижню рубашку [2].

Усний спогад жительки села Єрківці Ширококіс (уроджена Задорожня) Юхимії Миколаївни 1918 р. н.: Сіяли коноплі і льон на полі. Пучок коноплів, як кукурудза постояв, тоді його на терниці тіпали. Тоді його розчісували на гребені. Пряли тонке на полотно, товщий вал на рядна. Рушники не ткала, вишивала тільки по готовому. Ткала дорожки, полотно.

Стирать, коли угодно. У неділю і празники не прали, не можна. Виварювали в попелі. Попел гречаний був. Гречана солома була, і тоді у печі витоплять, і той попіл збирають у мішок, і як треба тоді набирають. Понатрушувать, виварить як немає мила. Жлукто: з під соломи помостить, поставить у ночви, бо воно ж вода буде витікати. Як літом, то надворі, воно ж не в чомусь так становлять. А як зимою, то в хаті, да ночви, а тоді жлукто, соломи помостять, тоді все туди поскладають і льють окріп. І окріп же той у ночвах. Залізо туди вкинуть. Три дні стояло. Нитки красили в корі та порошках. Пополоскають у воді, і вивісять, щоб висохло [3].

Одяг. Усний спогад жительки села Єрківці Чайки (уроджена Василенко) Марії Іванівни 1924 р. н.: Сорочки сама шила, і мамині були. Вишивали чорним і червоним. Мережка у горі, а тут квіттки такі самі, як і на мережці, по одній квітці по всьому рукаву, три чи чотири ряди. Я тільки хрестиком вишивала, а тож гладдю вишивали. Узор, як в когось понравився, то знимали як ловке. При сліпунці вишивали і бачили все. У мене був пояс, дак я його не носила. Пояси виплітали самі, дак це пряли вовну, а тоді виплітали. Червоні пояси. Були овечки, робили вовну. У чоловіків такі самі були пояси. При мойому життю

чоловіки вже не носили. У бабів пояси були з китицями на краях. У нас не було вже овечок при мені, це вже до мене були овечки.

Маленький називали платочок, а як великі, то хустки. Носили тепліші суконні хустки з торочками, шерстяні, ситцевенькі біленькі, а тоді появились з квітками жовтими. Мама хусткою голову підв'язувала, а у бабусі я не замічу, бабусі своєї я не пам'ятаю. Було, що заготовляли полотняні спідниці. Зимою носили куфайки і кожухи. Мама ходила в кофті і спідниці рясній. Смотри яка матерія. Якщо узенька, то у чотири пілки, якщо широка то і більше. Кохта з облошкою тут на переді, усякі, чи з плисом чи з інакшої матерії, щоб не такої як кохта. Бувало кругом, а бувало тільки на переді обшивали. Карсетку тожже так само шили з матерії, у три усяки ззаду, називалися карсет. Тожже облошка на переді була. Юпки уже моя мати не носила, що ото з усами. Вони були і з матерьяла і суконні, але мати вже не носила. Колись у батька був і кожух, такий довгий-довгий, при мені вже мало одівав. Як з хати вигонювали, то десь ті кожухи подівались. Молодою мама носила кожух, а при мені не носила. Полушубком звався. Чоловіки штани носили вже прями не полотняні [1].

Усний спогад жительки села Єрківці Широконіс (уроджена Задорожня) Юхимії Миколаївни 1918 р. н.: Сорочка у дві пілки. Вишивали квітки, уставка з квітками. Носили пояс червоний, в'язаний, шерстяний, з китицями, виготовляли самі. Чоботи чорні хромові шили самі. У кожному селі була людина, яка шила чоботи. У Єрковцях шили чоботи, одяг. У Переяславі був чинбар. З верхнього одягу мати мала кожух, юпку із вовняного сукна до трьох усів. Мати носила очіпок, а я платок. Були очіпки полотняні. Він один був на кожен день. Літом ходила боса. Держали овечки у Ковалині. Після війни (50-ті рр.) жінки носили кофти шиті, спідницю, куфайку з вати, плаття. Спідниці шили з німецької палатки. Шили куфайки самі. Куфайки шив чоловік для мене та дітей. Куплялися хустки тернові (бавовняні), шерстяні, суконні. Дівчатка в школу ходили в платочках. Заплітала в будень дві коси.

Дитячого одягу як такого, не було. Як хлопець підросте, то штанину шують. Сорочку якусь шиють з полотна. А дівчина ходить у сорочці.

Валянки, кожух, шапку куповану носив мій батько Задорожній Микола Євграфович [3].

Усний спогад жителя села Єрківці Никона Григорія Єрмолайовича 1930 р. н.: Самі шили чоботи, валянки, куфайки. Купляли на базарі, що могли.

У мене була полотняна сорочка. Мати моя ткала полотно всьому селу. У жіночих сорочках квітки по рукавах вишиті хрестиком. Полотно для спідниць красили у корі ольховій, получалося коричнюве. Моя мама носила все полотняне: спідницю і сорочку. Вона з багатих була, дві скрині привезла, як вийшла заміж. Юпки були, шушуни з овечок, полушубки. Кожух був у батька. Придане мати мала – рушники, полотна, ліжники, юпки. Бабуся очіпок носила, кекур називався. Поверх нього платок зверху зав'язувався. Платки всякі були і шовкові, і тернові (чорні із квіточками), такі на базарі продають, по двадцять рублів був, шерстяні [2].

Прикраси. Усний спогад жителя села Єрківці Никона Григорія Єрмолайовича 1930 р. н.: У матері намиста багато було, попродавала все вона. Червоне коралове, янтарне. Сережки якісь були [2].

Усний спогад жительки села Єрківці Широконіс (уроджена Задорожня) Юхимії Миколаївни 1918 р. н.: Носили червоне намисто, ліхтарик з янтарю, цепочка без хрестика. У нашій місцевості дукачів не було. Сережки золоті були з бовтиками, як пугвичка видута. Ще як мала була вуші проколювала баба [3].

Календарні свята. Усний спогад жительки села Єрківці Чайки (уроджена Василенко) Марії Іванівни 1924 р. н.: Андрея у нас не дуже якое справляли. Колядки, щедрівки, посипалки на новий год, особливо чоловіки ходили посипали. А тоді зойдуться, да зберуть усе, що надають їм на посипалках, та гуляють, випроводжають святки, або що. На Різдво кутя із сахара і маку. Узвар із сушняка, сливи, груші лимонки, яблука. Варення не було тоді. Капусту (капусняк) готували з м'яса, тиона, капусти. М'ясо тушили, рибу жарили. Хліб пекли самі. Діжа була дерев'яна. Тоді пекли на тиждень хліб. Добріший був, чим з магазину. Залишали кусочок тіста того, або виберуть, або прямо у діжі там оставалось, а тоді розмочували і обратно пекли. Кожен тиждень пекли. Щоб на другий раз його розмочить і підчинить, а потім вранці замісить. Садовили на капустяні листочки або на лопату в піч. Пиріжки пекли з гречаною кашею, із зажареною цибулею і печінкою робили, з квасолею, з маком і сахаром, з капустою тушеною. Була корова у нас. Із сиру налисники робили. Сир одтоплювали в печі. Сир добрий такий був. Держали свиню, щоб заколоти на празники, Різдво. Сало солили, зберігали в яцику. Було якое порібрину поселять і в полотняний мішечок її складуть. Тоді літом та порі-

брина така добра. Її жарить і варить не треба, у поле було її брать добре.

На вечорниці ходили – тільки ж так, до кого у хату, до того хто один живе, як одна жінка. У нас на хуторі одна сирота була дівчина, дак до неї ходили на вечорки. Було гуляємо, горілки не пив ніхто тоді між хлопцями і дівчатами. Гуляли у всяких ігор тоді. Найбільше у сраканя, ми так називали, ігра така. Отако лягає, кладе долоні отак назад і тоді хто вдарить, то угадай. Лягаєш закриваєш очі і угадуєш. Як угадаєш то годі, а як не вгадаєш, то знов лягай. Були всякі ігри. Там хто кого поцілує, всякі були видумки. Всякі пісні співали давнішні, свої народні – «Ой посію огірочки», «На горі сухий дуб», «Коло млина кременена зацвіла калина», усякі такі сільські співали у хаті. А як тепло, то на вулиці гуляли. На кутку пособираються, співають, а хлопці ходять, то на той гурт підуть, то на той, де дівчата співають. Вечором. як літо, такі у селі співи на вулиці [1].

Усний спогад жителя села Єрківці Никона Григорія Єрмолайовича 1930 р. н.: Ходили колядувати до своїх. По Узівці ходили, по своєму кутку. Я прийшов до батька-хрещеного свого, колядувати, дак на ті гроші коньки-снігурі купив. На Різдво мама кутю готовила яшну, узвар із груш, яблук, слив, чавуняку таку наварить. У макітри великі пиріжки клала. Сідали вечеряти вечором часів у десять, кутю їмо, холодець, бо раніше свињяку держали.

На Узівці ставили віху, куток так називався. Лату із лісу прив'язуємо до чотирьох велосипедів, а тоді котимо на село. Лепеху, гавір рвали, квітками виряжалося, а з самого верху ікона «Матір Божа». Хрест робили здоровий, обмотували його. Бігали комсомольці, не розрешали ставити, валяли. Сторожували, щоб ніхто не звалив її, бо були такі, що можуть звалити, як немає нікого [2].

Усний спогад жительки села Єрківці Широконіс (уроджена Задорожня) Юхимії Миколаївни 1918 р. н.: Колядували під окно. Хто винесе, то спасибі, а хто ні, то йдемо даліше. На Петра храм. Церкви не було у селі. У Коваліні на Пречисту храм. Віху встановлювали хлопці. На другий день гуляли. Зверху віхи була іконка і рушник. У селі Коваліні ставили хлопці і дівчата. Зверху ставили хрест і іконку. На третій день розбирали ті, хто вбирали [3].

Знахарі. Усний спогад жительки села Єрківці Чайки (уроджена Василенко) Марії Іванівни 1924 р. н.: Були в селі такі бабки, що шептали.

Я свого сина. як був маленький, до однієї баби носила, шептала вона, чи від переляку, чи од чогось такого. Вона тут на цьому краю була, шо шептала, помагало [1].

Народні промисли. Усний спогад жителя села Єрківці Никона Григорія Єрмолайовича 1930 р. н.: У кузні я працював молотобойцем. Батько кузнець був, а я помошніком у нього. Кузнець витягає залізо кліщами і показує де бити молотом. За день так набахкаєшся тим молотом. Вози ремонтували, тракторам леміші де плуг прикручували, одклепували, молотилки ремонтували. Батько був трактористом і механіком, і в кузні робив тожже.

Мама катала свічки. Віск розтоплювала в печі, виливала на таке, як бляха, на платок, ріже тоді його, нитку всередину, згортає його, катає, а тоді на сковороду гарячу. Бере тряпку, і по столу качає віск, і він робиться круглий. Усяк було. Каганців не було.

Вітряки були в селі. Тут два було, де Ковалин п'ятеро. Як я був молодший, то і я молов. У млині одні двері були. По ступеньках лізеши, тут мостик, а за тим мостиком барабан такий, як у воза, дірки поверчані і позабивані колочки. На возі привезли мішки. Мішки зачіплять на крючок і тягнуть, крутять, а тоді наверх тягають так само. Барабан не круглий, а шестигранний. Один чоловік стоїть там на горі, а другий внизу, на тому мостику. Зачіплять мішки і тягнуть. Крила кожного вітряка чотири метра, а так вісім метрів навхил. До половини було голе дерево, а тут деревинки чотиригранні забиті, до яких прибивались дошки, іще й довбалися. Чотиригранна ця, іще в яку сторону треба його задовбати. Приміром, як він в ту сторону крутиться, значить в цю сторону довбається, якщо в другу крутиться, туди довбають. Набиваються рейки, дошки, щоб усі однакові були. Четверо крил було. Млин німці спалили як відступали.

Була олійниця і в батьків, і у мене. Олію рижану били. Багато людей і в Коваліні, Дівичках, Мазінках сіяли рижій. Били із соняшників, кользи, з маку. Кольза – маленький горошок, чорний. З маку недобра олія, вонюча якась. Насіння вибивали, висушували, тоді чорнобойка була. Мололи на вальцях – два вальці розмелюють, воно таке, як крупчатка. Тоді в ночвах, тільки дерев'яних, висипають ту масу, розтирають, потім воду виливають, розтирають так, щоб воно тільки чуть вогеньке було, потім на сковороду і жарять його, вижарюють його, щоб було сухе. Тоді ложать його під прес і видавлюють. Ото з одного кувшина – літра, а з рижію півлітра три чвертки ще мають бути.

З насіння соняшника більше олії, якщо іще насіння пузате таке, то виходить трилітрова банка [2].

Усний спогад жительки села Єрківці Чайки (уроджена Василенко) Марії Іванівни 1924 р. н.: Пасічники були. Вони такі обикновенні люди, тільки того, що у них мед був, вони торгували медом. У них купляли віск і робили свічки [1].

Усний спогад жительки села Єрківці Ширококіс (уроджена Задорожня) Юхимії Миколаївни 1918 р. н.: Пасіки у нас не було. У діда була пасіка, звали його Іграк Задорожній. Заможній був, з козаків. Баба була козачка, записано у церковній книзі. Козакам наділи давали. Дід Іграк трьом синам побудував по млину у Ковалині. У них був млин, а тоді колгосп забрав. У діда був ліс, земля, сінокос. Вони свою землю пахали, по заробітках не ходили. У Єрковцях був один млин [3].

Воєнне лихоліття. Трудові роботи у нацистській Німеччині. Усний спогад жителя села Єрківці Никона Григорія Єрмолайовича 1930 р. н.: Під час війни у селі багато було німців. Вбитих багато було, гробів двадцять. Наші грузили їх. Наших також багато було вбито. Було чотири дивізії і ото де Борщев, київське РВД, не видержало і сказали відступать з Києва. Вони поїхали цією харківською дорогою, там ще дороги не було, тільки проект дороги. Наших окружили, і так держали до кінця листопада. Голодні падають, їх розстрілюють. Де корівня, там Трубайло (річка), що вниз іде там, наших було багато поховано. Тоді откопували і сюди перевозили на кладовище. Ховали без нічого, в кого які були рюхляки то приносили, ложили і так хоронили. Тут багато

було похоронених коло клубу. Багато тоді в клубі померло воїнів. Привозили із-за Дніпра [2].

Усний спогад жительки села Єрківці Чайки (уроджена Василенко) Марії Іванівни 1924 р. н.: Як я їхала у Германію думали там не буде шо вдіть, мені пошили покрашену полотняну спідницю. А там викинули, не нужна була. Мене останню забрали по списку. Свої у сільраді список дали, поліцаї, щоб точно прибув. Бувало шо хтось втече, то другий раз забирали. Я одна тільки була у батьків, то мене позаду забирали. В Германії у хазяїна була. Не погано було мені, не обіжжали, дуже гарна хазяйка була. В одного я була трохи, тоді від нього мене забрали чогось, не положено було держать таких людей, щоб були наймитами, дак до другого. Сад великий був у них, двоє дітей я гляділа. У саду було яблука збираєм, на городі щось помагаєм. Вона хороша була така хазяйка, як стали в лагері собірать наших же, а я в неї була, дак вона мене не віддала. А як стали відступать німці вона мене із собою забрала, до своєї родні, бо могли повбивать. То вона мене забрала, сказала їдь із нами. Як закінчилась війна вона мене віддала в лагерь вже. Потіряла я з нею зв'язок. Город Гюренд. Мені дуже хороша людина попалась [1].

Висновки. Отже, досліджуючи традиції Переяславщини, ми мало знаємо про свою власну історію, звичаї, обряди, селянський побут. Дана розвідка є важливим джерелом подальших досліджень, вивчення історичних та культурних надбань нашого краю.

Список літератури:

1. Польові матеріали авторів. Записано 20.09.2016 р. від Чайки (уроджена Василенко) Марії Іванівни 1924 р. нар., мешканки с. Єрківці Переяслав – Хмельницького району Київської області.
2. Польові матеріали авторів. Записано 20.09.2016 р. від Никона Григорія Єрмолайовича 1930 р. нар., мешканця с. Єрківці Переяслав – Хмельницького району Київської області.
3. Польові матеріали авторів. Записано 20.09.2016 р. від Ширококіс (уроджена Задорожня) Юхимії Миколаївни 1918 р. н., мешканки с. Єрківці Переяслав – Хмельницького району Київської області.

Dunaina I.G., Bondarenko M.I. ORAL HISTORY OF THE YERKIVTSI VILLAGE: FIELD RECONNAISSANCE

This article included the field materials of the authors, who were recorded in 2016 from the inhabitants of the Yerkivtsi village, Pereiaslav-Khmelnytskyi district, Kyiv region (now Boryspil district). The main themes of the research are Ukrainian folk women's clothing and Ukrainian folk women's decorations. The method of oral history, namely field reconnaissance, allows to record the historical memory of the people, to reconstruct events experienced by eyewitnesses. Unfortunately, time is inexorably running out, and there are fewer and fewer people who remember the events as witnesses or participants.

In general, material on various subjects was recorded during the expedition: calendar rites (during the year), family rites (birth, matchmaking, wedding), entertainment and game traditions (youth entertainment, revelries, street parties, evening parties, dawns), material culture (dresses, household utensils). In the birth ritual information about the village midwife, who helped the women give birth, happens less and less often.

The wedding ceremony is fixed with the main traditional stages. Of course, the influence of the Soviet period on the preservation of the wedding rite is obvious, but information about the dowry and wedding invitations has been collected.

Memories of evening parties, «kissing» games and entertainments have been preserved. Information about crafts, economic activities and everyday life of the villagers is provided. Respondents, despite the discussed topics, talked about the war disaster (1939–1945), about repression against the peasantry, about forced deportation for labor in Nazi Germany, difficult everyday life under the conditions of the occupation regime. These ethnographic materials can be used for a thorough study of our land, historical region, state, and further investigation of the material and spiritual culture of Ukrainians.

Key words: *Yerkivtsi, respondents, wedding, clothes, decorations, folk crafts.*